अण्। औड्र, तद्देशनृपे तद्भवे मनुष्ये च बहुषु तु तस्य लुक्। ओड्रास्तज्जनपदवासिनः तद्देशनृपाश्च ते च क्रमेण शूद्रत्वं प्राप्ता यथाह मनुः। "शनकैस्तु क्रियालोपादिमाः स्युः क्षत्रजातयः। वृषलत्वं गता लोके ब्राह्मणादर्शनेन च। पौण्ड्रकाश्चौड्रद्रविडाः काम्बोजाः जवनाः शकाः। पारदाः पह्लवाश्चीनाः किराता दरदाः खसाः"। उत्कलदेशश्च वृह० सं० कूर्म्मविभागे पूर्व्वदिक्स्थिततया उक्तः। अथ पूर्व्वस्यामञ्जनेत्याद्युपक्रमे "उदयगिरिभद्रगौडकपौण्ड्रोत्कलकाशिमेकलाम्बष्ठाः" उत्कलशब्देऽधिकमुक्तम्। "तथैव चौड्राः पौण्ड्राश्च वामचूलाः सकेरलाः" हरि० २३६

ओड्रपुष्प पु० ओड्रं पुष्पमस्य। जवावृक्षे।

ओण अपनयने अपसारणे ऋदित् भ्वादि० पर० सक० सेट्। ओणति औणीत्। ओणाम् बभूव आस चकार ओणनम् क्वनिप् अवावा स्त्रियाम् अवावरी। ओणयति ते मा भवान् ओणिणत् त।

ओणि त्रि० ओण-इन्। १अपनयनकारके २द्यावापृथिव्योः स्त्री ङीप् द्विव० निरु०। "प्रते सोतार ओण्योरसम् मदय" ऋ० ९,१६,१। "तं त्वा धर्त्तारमोण्योः" ९,६५,११, "ओण्योः द्यावापृथिव्योः" भा०।

ओत त्रि० आ+वेञ्+क्त। १अन्तर्व्याप्तौ कर्म्मणि क्त। २तथास्यूते त्रि० "यस्मिंश्चित्तं सर्वमोतं जनानाम्" यजु० ३४,५। "ओतञ्च प्रोतञ्चेति" श्रुतिः। ३पटीयदीर्घतन्तौ च (टानारसुत)। "यदिदं सर्वमप्स्वोतं च प्रोतञ्च, कस्मिन्नु खल्वाप ओताश्च प्रोताश्च" इत्यादि। छा० उ० बहुकृत्वः प्रयोगः। तत्र स्थूलानां परिच्छिन्नानां कारणेन सूक्ष्मेण आपरमात्मपर्य्यन्तं व्याप्यत्वमेवेति छा० उ० भाष्ययोर्निर्णीतं यथा "यदिदं सर्व्वमप्स्वोतञ्च प्रोतञ्च, कस्मिन्नु खल्वाप ओताश्च प्रोताश्चेति" छा० उप०। "यदिदं सर्व्वं पार्थिवं धातुजातमप्सूदके ओतञ्च दीर्घपटतन्तुवत्प्रोतञ्च तिर्य्यक्तन्तुवदुपरिततं वा अद्भिःमर्व्वतोऽन्तर्बहिर्भूताभिर्व्याप्तमित्यर्थः। अन्यथा सक्तुमुष्टिवद्विशीर्य्येत। इदं तावदनुमानमुपन्यस्तम्। यत्कार्य्यं परिच्छिन्नं स्थूलं कारणेनापरिच्छिन्नेन सूक्ष्मेण व्याप्तमिति दृष्टम्। यथा पृथिव्यद्भिस्तथा पूर्व्वं पूर्व्वमुत्तरेणोत्तरेण व्यापिना भवितव्यमित्येष आसर्व्वान्तरादात्मनः प्रश्नार्थः। यत्र भूतानि पञ्च संहतान्येवोत्तरोत्तरं सूक्ष्मभावेन व्यापकेन कारणरूपेण च व्यवतिष्ठन्ते। न च परमात्मनोऽर्वाक्तद्व्यतिरेकेण वस्त्वन्तरमस्ति "सत्यस्य सत्यमिति" श्रुतेः। सत्यञ्च भूतपञ्चकं सत्यस्य सत्यं च पर आत्मा। कस्मिन्नु खल्वाप ओताश्च प्रोताश्चेति। तासामपि कार्य्यत्वात्स्थूलत्वात्परिच्छिन्नत्वाच्च क्वचिद्धि ओतप्रोतभावेन भवितव्यम्। क्व तासामोतप्रोतभाव इत्येवमुत्तरोत्तरं प्रश्नप्रसङ्गो योजयितव्यः" भा०।

"वायौ गार्गीति, कस्मिन्नु खलु वायुरोतश्च प्रोतश्चेति, अन्तरिक्षलोकेषु गार्गीति, कस्मिन्नु खल्वन्तरिक्षलोका ओताः प्रोताश्चेति, गन्धर्वलोकेषु गार्गीति, कस्मिन्नु खलु गन्धर्वलोका ओताश्च प्रोताश्चेति, आदित्यलोकेषु गार्गीति, कस्मिन्नु खल्वादित्यलोका ओताश्च प्रोताश्चेति, चन्द्रलोकेषु गार्गीति, कस्मिन्नु खलु चन्द्रलोका ओताश्च प्रोताश्चेति, नक्षत्रलोकेषु गार्गीति, कस्मिन्नु खलु नक्षत्रलोका ओताश्च प्रोताश्चेति, देवलोकेषु गार्गीति, कस्मिन्नु खलु देवलोका ओताश्च प्रोताश्चेति, इन्द्रलोकेषु गार्गीति, कस्मिन्नु खल्विन्द्रलोका ओताश्च प्रोताश्चेति, प्रजापतिलोकेषु गार्गीति, कस्मिन्नु खलु प्रजापतिलोका ओताश्च प्रोताश्चेति, ब्रह्मलोकेषु गार्गीति, कस्मिन्नु खलु ब्रह्मलोका ओताश्च प्रोताश्चेति, सहोवाच गार्गि! मातिप्राक्षीर्मा ते मूर्द्धा व्यपप्तदनतिप्रश्न्यां वै देवतामतिपृच्छसि गार्गि! मातिप्राक्षीरिति ततो ह गार्गी वाचक्नव्युपरराम" उपनि०।

"वायौ गार्गीति। नन्वग्नाविति वक्तव्यम्। नैष दोषोऽग्नेः पार्थिवमपां वा धातुमनाश्रित्येतरभूतवत्स्वातन्त्र्येणात्मलाभो नास्तीति। तस्मिन्नोतप्रोतभावो नोपदिश्यते। कस्मिन्नु खलु वायुरोतश्च प्रोतश्चेत्यन्तरिक्षलोकेषु गार्गीति। तान्येव भूतानि संहतान्यन्तरिक्षलोकास्तान्यपि गन्धर्वलोकेषु गन्धर्वलोका आदित्यलोकेष्वादित्यलोकाश्चन्द्रलोकेषु चन्द्रलोका नक्षत्रलोकेषु नक्षत्रलोका देवलोकेषु देवलोका इन्द्रलोकेष्विन्द्रलोका विराड्शरीरारम्भकेषु भूतेषु प्रजापतिलोकेषु प्रजापतिलोका ब्रह्मलोकेषु ब्रह्मलोका नामाण्डारम्भकाणि भूतानि। सर्व्वत्र हि सूक्ष्मतारतम्यक्रमेण प्राण्युपभोगाश्रयाकारपरिणतानि संहतानि। तान्येवं पञ्चेति बहुवचनभाञ्जि। कस्मिन्नु खलु ब्रह्मलोका ओताश्च प्रोताश्चेति। स होवाच याज्ञवल्क्यो हे गार्गि! मातिप्राक्षीः स्वं प्रश्नं न्यायप्रकारमतीत्यागमेन प्रष्टव्यां देवतामनुमानेन मा प्राक्षीरित्यर्थः। पृच्छन्त्याश्च मा ते तव मूर्द्धा शिरो व्यपप्तद्विस्पष्टं मा पतेत्। देवतायाः प्रश्नः आगम-